

Sygn. akt I ACa 287/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 stycznia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Maciej Dobrzyński

Sędziowie: SA Barbara Trębska

SO del. Beata Byszewska (pr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Aneta Zembrzuska

po rozpoznaniu w dniu 8 stycznia 2016 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy

z powództwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w Ł.

przeciwko (...) Publicznemu Szpitalowi (...). O. Centrum Medycznego (...) w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 4 grudnia 2014 r., sygn. akt IC 1035/14

1. oddala apelację;

2. zasądza od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w Ł. na rzecz (...) Publicznego Szpitala (...). O. Centrum Medycznego (...) w W. kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Barbara Trębska M. B. B.

Sygn. akt I ACa 287/15

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 04 grudnia 2014 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo (...) S.A. z siedzibą w Ł. przeciwko (...) Publicznemu Szpitalowi (...). O. Centrum Medycznego (...) w W. o zapłatę oraz obciążył powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz pozwanego.

Powyższy wyrok zapadł po dokonaniu przez Sąd Okręgowy następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych:

Dnia 20 listopada 2012 roku pomiędzy pozwanym (...) Publicznym Szpitalem (...). W. (...) z siedzibą w W. a wykonawcą – (...) spółka z o.o. z siedzibą w W. została zawarta umowa nr (...), której przedmiotem była sprzedaż i dostawa gazu medycznego – podtlenku azotu wraz z dzierżawą butli, dopuszczonych do obrotu zgodnie z obowiązującymi przepisami, w ilościach i asortymencie wyszczególnionym w tabeli asortymentowo-cenowej, stanowiącej integralny załącznik do umowy, zgodnie z ofertą, sukcesywnie w okresie 12 miesięcy od daty zawarcia

umowy. Wartość przedmiotu umowy strony określiły na kwotę brutto 22.098,70 zł, która nie mogła ulec zmianie z wyjątkiem okoliczności wskazanych w § 13 ust. 1 pkt 3 umowy. Za dostarczony towar wykonawca – (...) spółka z o.o. zobowiązał się wystawiać faktury według cen jednostkowych określonych w załączniku do umowy, a zapłata miała nastąpić przelewem na jej podstawie w ciągu 90 dni od daty otrzymania prawidłowo wystawionej faktury i jej zaakceptowania przez zamawiającego.

Dnia 18 czerwca 2012 roku pomiędzy pozwanym (...) Publicznym Szpitalem (...). W. (...) z siedzibą w W. a wykonawcą – (...) spółka z o.o. z siedzibą w W. została zawarta umowa nr (...), której przedmiotem była dostawa tlenu medycznego wraz z dzierżawą butli – pakiet (...), w ilości i asortymencie wyszczególnionym w tabeli asortymentowo-cenowej, stanowiącej integralny załącznik do umowy, o parametrach i jakości zgodnej z normami i obowiązującymi przepisami, sukcesywnie w okresie 12 miesięcy od daty zawarcia umowy. Wartość przedmiotu umowy strony określiły na kwotę brutto 788.390,95 zł, która nie mogła ulec zmianie z wyjątkiem okoliczności wskazanych w § 12 ust. 1 pkt 3 umowy. Za dostarczony towar wykonawca – (...) spółka z o.o. zobowiązał się wystawiać faktury według cen jednostkowych określonych w załączniku do umowy, a zapłata miała nastąpić przelewem na jej podstawie w ciągu 90 dni od daty otrzymania wystawionej faktury i jej zaakceptowania przez zamawiającego.

Dnia 13 września 2013 roku pomiędzy pozwanym (...) Publicznym Szpitalem (...). W. (...) z siedzibą w W. a wykonawcą – (...) spółka z o.o. z siedzibą w W. została zawarta umowa nr (...), której przedmiotem była sprzedaż i dostawa azotu ciekłego, w ilości i asortymencie wyszczególnionym w tabeli asortymentowo – cenowej stanowiącej integralny składnik umowy o parametrach i jakości zgodnej z normami i obowiązującymi przepisami, sukcesywnie w okresie 12 miesięcy od daty zawarcia umowy; wartość przedmiotu umowy strony określiły na kwotę brutto 17.988,75 zł, która nie mogła ulec zmianie.

Dnia 24 września 2013 roku pomiędzy pozwanym (...) Publicznym Szpitalem (...). W. (...) z siedzibą w W. a wykonawcą – (...) spółka z o.o. z siedzibą w W. została zawarta umowa nr (...), której przedmiotem była dostawa tlenu medycznego, dwutlenku węgla i powietrza syntetycznego wraz z dzierżawą butli – pakiet nr (...), w ilości i asortymencie wyszczególnionym w tabeli asortymentowo–cenowej stanowiącej integralny składnik umowy o parametrach i jakości zgodnej z normami i obowiązującymi przepisami sukcesywnie w okresie 12 miesięcy od daty zawarcia umowy; wartość przedmiotu umowy strony określiły na kwotę brutto 741.561,41 zł, która nie mogła ulec zmianie, z wyjątkiem okoliczności wskazanych w § 12 ust. 1 pkt 4 i 5.

Dnia 22 stycznia 2013 roku pomiędzy pozwanym (...) Publicznym Szpitalem (...). W. (...) z siedzibą w W. a wykonawcą – (...) spółka z o.o. z siedzibą w W. została zawarta umowa nr (...), której przedmiotem była sprzedaż i dostawa azotu ciekłego, w ilości i asortymencie wyszczególnionych w tabeli asortymentowo–cenowej stanowiącej integralny składnik umowy o parametrach i jakości zgodnej z normami i obowiązującymi przepisami, sukcesywnie w okresie do 31 sierpnia 2013 roku. Wartość przedmiotu umowy strony określiły na kwotę brutto 17.650,50 zł, która nie mogła ulec zmianie z wyjątkiem okoliczności wskazanych w § 12 pkt 1 ppkt. 3.

W każdej z tych umów strony ustaliły, iż za dostarczone towary wykonawca – (...) spółka z o.o. zobowiązał się wystawiać faktury według cen jednostkowych ustalonych w ofercie, a zapłata miała nastąpić przelewem na jej podstawie w ciągu 90 dni od daty otrzymania faktury i jej zaakceptowania. Strony umówiły się, że wykonawca nie może przenieść wierzytelności wynikającej z tej umowy na stronę trzecią, przyjmując poręczenia lub udzielić przekazu w zakresie wynikającym z tej umowy oraz podjąć jakichkolwiek działań skutkujących zmianą wierzyciela bądź przeniesieniem wierzytelności na podmiot trzeci (w przypadku umów: z dnia 18 czerwca 2012 roku, 24 września 2013 roku) bez pisemnej zgody zamawiającego oraz jego organu założycielskiego – Centrum Medycznego (...), a także nie może udzielić upoważnienia, które skutkowałoby uprawnieniem podmiotu trzeciego do dochodzenia wierzytelności wynikającej z tej umowy.

Dnia 14 lutego 2014 roku (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. zawarła z (...) S.A. z siedzibą w Ł. umowę gwarancyjną, na mocy której powodowa spółka zobowiązała się względem swego kontrahenta przeprowadzić w jego imieniu wszelkie czynności prawne i faktyczne mające na celu odzyskanie wierzytelności (...) spółka z o.o. wraz z należnymi

odsetkami za opóźnienie przysługujących (...) spółka z o.o. w stosunku do pozwanego. Powódka zobowiązała się do restrukturyzacji wierzytelności zmierzającej do spłaty zobowiązań dłużnika wraz z odsetkami za opóźnienie oraz podjęcia działań w celu ustalenia z dłużnikiem spłaty jego zobowiązań zgodnie z terminem określonym w załączniku nr (...) do umowy. Spółka (...) oświadczyła, że wierzytelności wobec pozwanego są wymagalne, bezsporne i nieprzedawnione oraz nieobciążone w jakikolwiek sposób na podstawie przepisów prawa i postanowień jakiejkolwiek umowy, nie są objęte postępowaniem naprawczym, upadłościowym ani bankowym postępowaniem ugodowym, nie są przedmiotem egzekucji komorniczej lub administracyjnej, a także nie podlegają potrąceniu ani innym zarzutom dopuszczalnym do podniesienia przez dłużnika, ani też nie podlegają zajęciu w trybie właściwych przepisów, zaś ich wysokość odpowiada rzeczywistemu zadłużeniu dłużnika (§ 2 umowy) Strony ustaliły, że jeżeli w terminie wskazanym w załączniku nr (...) to jest do 28 lutego 2014 roku – restrukturyzacja wierzytelności nie doprowadzi do spłaty w całości lub w części zobowiązań dłużnika, wówczas za niedopełnienie obowiązku terminowego spełnienia zobowiązania przez dłużnika odpowiada spółka zgodnie z §7 umowy, to jest spółka zwolni się w całości od obowiązku naprawienia szkody kontrahenta, jaką poniósł on w związku z brakiem zapłaty przez dłużnika w uzgodnionym ze spółką terminie, poprzez zapłatę równowartości zobowiązań dłużnika na dzień płatności spółki co wyczerpuje w całości roszczenia kontrahenta w stosunku do spółki. (§ 6 i 7 umowy)

O zawarciu umowy gwarancyjnej pozwany szpital został poinformowany przez spółkę (...) spółka z o.o. pismem z dnia 14 lutego 2012 roku. Pozwany nie wyraził zgody na zmianę swego wierzyciela. (bezsporne) Powołując się na umowę z dnia 14 lutego 2014 roku zawartą z (...) spółka z o.o., powód poinformował pozwaną placówkę medyczną pismem z dnia 28 lutego 2014 roku, iż w dniu 28 lutego 2014 roku zapłacił na rzecz (...) spółka z o. o. z siedzibą w W. zobowiązanie pozwanej wobec ww. spółki, wskazując, iż zobowiązanie względem tej spółki wygasło, a powstało nowe zobowiązanie względem powodowej spółki. Jednocześnie powód wezwał pozwaną do dokonywania dalszych wpłat na rzecz powoda na konto przez niego wskazane. Pismem z dnia 7 kwietnia 2014 roku powód wezwał pozwanego do zapłaty należności z tytułu umowy gwarancyjnej z dnia 14 lutego 2014 roku w wysokości 107.466, 70 złotych.

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo było niezasadne i podlegało oddaleniu, z uwagi na brak legitymacji czynnej powoda do dochodzenia objętego pozwem roszczenia.

Sąd Okręgowy wskazał, że analiza treści postanowień umów zawartych przez pozwany szpital i (...) sp. z o. o. z siedzibą w W. oraz umowy gwarancyjnej zawartej przez powoda z (...) spółka z o. o. z siedzibą w W. w dniu 14 lutego 2014 roku prowadzi do jednoznacznego wniosku, że powodowi nie przysługuje przymiot wierzyciela w stosunku do pozwanego szpitala.

Zdaniem Sądu Okręgowego w umowach łączących (...) spółka z o.o. i pozwaną placówkę medyczną strony tych umów zgodnie wyłączyły możliwość zmiany wierzyciela, i to zarówno w drodze przelewu wierzytelności – bez pisemnej zgody dłużnika. Nadto, zgodnie z art. 54 ust. 5 i 6 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 roku o działalności leczniczej - czynność prawna mająca na celu zmianę wierzyciela samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej może nastąpić po wyrażeniu zgody przez podmiot tworzący, a czynność prawna dokonana z naruszeniem ust. 2 – 5 jest nieważna.

Dalej Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 518 k.c. podstawienie osoby trzeciej w prawa wierzyciela zachodzi, gdy: po pierwsze, spłata dotyczy cudzego długu, za który osoba trzecia ponosi odpowiedzialność osobistą (np. poręczyciel) lub rzeczową (np. zastawca), po drugie spełniającemu świadczenie służy prawo, przed którym spleciona wierzytelność ma pierwszeństwo zaspokojenia (ograniczone prawa rzeczowe – art. 244, art. 249, art. 250 i art. 310 k.c.). W tych wypadkach pisemna zgoda dłużnika nie jest wymagana. Jednakże w niniejszej sprawie nie zachodzi żaden z wymienionych wyżej wypadków. Sąd Okręgowy wskazał, że z uwagi na zakaz podejmowania przez wykonawcę – (...) spółka z o.o. w W. wszelkich czynności skutkujących zmianą wierzyciela, wynikający z przepisów ustawy i ustanowiony w każdej z umów sprzedaży i dostawy, po stronie powodowej spółki (...) nie powstało w ogóle zobowiązanie wynikające z umowy gwarancyjnej. Oznacza to, że powodowa Spółka nie może być uznana za podmiot, o którym mowa w § 1 pkt 1 art. 518 k.c., gdyż brak jest podstaw do przyjęcia, iżby spółka (...) była osobiście odpowiedzialna za dług pozwanego szpitala. W tym wypadku, dla skutecznego podstawienia osoby trzeciej (tu: powodowej spółki) w prawa wierzyciela

konieczna była zgoda dłużnika (tu: pozwanego szpitala), pod rygorem nieważności wyrażona na piśmie (art. 518 § 1 pkt 3 k.c.), a poza sporem pozostaje, że takiej zgody pozwany szpital nie wyraził.

W ocenie Sądu Okręgowego, nieuzasadnione jest twierdzenie powódki, że w okolicznościach sprawy nie doszło do zmiany wierzyciela, lecz do powstania nowego roszczenia przysługującego powódce wobec pozwanego w oparciu o umowę z 14 lutego 2014 roku, której podstawy prawnej powódka upatruje nie w przepisach regulujących przelew wierzytelności, czy wejście w prawa zaspokojonego wierzyciela, lecz w treści art. 391 k.c., zgodnie z którym jeżeli w umowie zastrzeżono, że osoba trzecia zaciągnie określone zobowiązanie albo spełni określone świadczenie, ten, kto takie przyrzeczenie uczynił, odpowiedzialny jest za szkodę, którą druga strona ponosi przez to, że osoba trzecia odmawia zaciągnięcia zobowiązania albo nie spełnia świadczenia. Może jednak zwolnić się od obowiązku naprawienia szkody spełniając przyrzeczone świadczenie, chyba że sprzeciwia się to umowie lub właściwości świadczenia.

Dalej Sąd Okręgowy wskazał, że zapisy każdej z umów zawartych pomiędzy spółką (...) spółka z o.o. a pozwaną placówką medyczną, wskazują, że zgodnym zamiarem stron było zobowiązanie się wykonawcy do nieprzeniesienia na rzecz osoby trzeciej wierzytelności z niej wynikającej. Umowa gwarancyjna z dnia 14 lutego 2014 roku w istocie sprowadza się właśnie do dokonania zmiany wierzyciela pozwanego – wbrew zapisom umów łączących spółkę (...) spółka z o.o. z pozwanym szpitalem i przepisom ustawy o działalności leczniczej.

Jednocześnie Sąd Okręgowy wskazał, że zawarta dnia 14 lutego 2014 r. między spółką (...) spółka z o.o. i powodem umowa jest pozorna. O czym świadczą jej sposób wykonania, to jest czternastodniowy termin na podjęcie działań prowadzących do odzyskania wierzytelności, przy czym do zakresu tych działań, weszło tylko i wyłącznie pismo skierowane do pozwanej placówki i to nie przez powoda, ale kontrahenta – spółkę (...) spółka z o.o. Ponad to w § 5 ust. 3 umowy strony ustaliły, iż od momentu zawarcia umowy kontrahent zobowiązuje się nie dokonywać czynności zmierzających do prolongat, czy umorzeń długu, choćby częściowych. Zdaniem Sądu Okręgowego, zapis ten miał na celu ostatecznie zagwarantować powodowi, iż to on przejmie przedmiotową wierzytelność. Z drugiej strony, jak wynika z § 8 umowy łączącej powoda z kontrahentem, po dokonaniu zapłaty, na podstawie umowy i przepisów prawa cywilnego powód uzyska roszczenie wobec dłużnika, zatem rzeczywistym celem umowy było przejęcie (przelew) wierzytelności.

Sąd Okręgowy podniósł, że brak zgody pozwanego szpitala i jego podmiotu założycielskiego na tego rodzaju czynność prawną skutkującą zmianą osoby wierzyciela szpitala powoduje, że dochodzenie roszczeń z umowy gwarancyjnej ocenić należy jako nadużycie prawa nie zasługujące na przyznanie mu ochrony prawnej – a to na podstawie art. 5 k.c. Profesjonalny podmiot, jakim jest powódka – przed zawarciem umowy gwarancyjnej ze spółką (...) winien był zapoznać się szczegółowo z umowami jakimi był związany pozwany szpital z kontrahentem spółką (...), a z nich jasno wynika zakaz podejmowania bez pisemnej zgody szpitala jakichkolwiek czynności, które w efekcie skutkować będą zmianą wierzyciela. Podpisanie umowy z 14 lutego 2014 roku bez zapoznania się z treścią tych umów lub po zapoznaniu się z jej postanowieniami i wbrew nim – stanowi zachowanie, któremu nie można przydać waloru zgodności z prawem i udzielić żądaniu powódki takiej ochrony.

Sąd Okręgowy przywołał także uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2012 roku (III CZP 10/12, OSNC 2012/10/117), gdzie stwierdzono że pozorna umowa poręczenia, zawarta dla ukrycia umowy przelewu wierzytelności przez wierzyciela zakładu opieki zdrowotnej z podmiotem profesjonalnie zajmującym się obrotem wierzytelnościami i pozasądową windykacją wierzytelności, może naruszać umowny zakaz zawarcia umowy przelewu wierzytelności.

Sąd Okręgowy wskazał, że w niniejszej sprawie choć strony umowy z dnia 14 lutego 2014 roku zawarły nie umowę poręczenia, lecz „umowę gwarancyjną”, to uznać należy, że umowa ta została zawarta dla pozorów w rozumieniu art. 83 § 1 k.c., tj. dla ukrycia przelewu wierzytelności, który został wyłączony bez pisemnej zgody pozwanego szpitala. Na pozorność umowy z 14 lutego 2014 roku wskazuje skutek w postaci zmiany wierzyciela jakim obecnie chce stać się względem pozwanego, powódka.

Mając powyższe okoliczności na względzie Sąd Okręgowy ocenił, że umowa z 14 lutego 2014 roku, która stanowi podstawę żądania pozwu jest nieważna na podstawie art. 83 § 1 k.c., jak i na podstawie art. 54 ust. 5 i 6 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 roku o działalności leczniczej, co skutkuje oddaleniem powództwa w całości.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. i art. 108 k.p.c.

Apelację od tego wyroku złożył powód, zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości i zarzucając mu:

- obrazę przepisów prawa procesowego, tj. naruszenie:

a) art. 217 § 2 k.p.c. w związku z art. 405 k.c. poprzez jego niezastosowanie, chociaż przedstawiony w sprawie stan faktyczny i materiał dowodowy był wystarczający do jego zastosowania i uwzględnienia powództwa na tej podstawie,

b) art. 3 k.p.c. w związku z art. 6 k.c. i 83 § 1 k.c. poprzez uwzględnienie z urzędu zarzutu pozorności, pomimo nie przedstawienia przez pozwanego dowodów dotyczących pozorności umowy gwarancyjnej, pomimo ciężącego na nim ciężaru dowodu i naruszenie zasady kontrydiktoryjności procesu poprzez uwzględnienie tej okoliczności z urzędu, chociaż nie została udowodniona, ani materiał dowodowy nie wystarczał do uwzględnienia tego zarzutu,

c) art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 65 k.c. i art. 83 § 1 k.c. poprzez błędną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego i mylne wyciągnięcie wniosku, że umowa gwarancyjna jest ukrytą umową przelewu wierzytelności, co miało istotny wpływ na wynik sprawy,

d) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego i uznanie, że art. 518 § 1 k.c. nie ma zastosowania do przysługującego powodowi roszczenia, chociaż podstawą wstąpienia w prawa wierzyciela nie jest umowa gwarancyjna, lecz okoliczność faktyczna polegająca na obowiązku zapłaty odszkodowania na skutek realizacji obowiązku wynikającego z umowy gwarancyjnej,

e) art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 65 k.c. oraz art. 54 ust. 6 ustawy o działalności leczniczej poprzez błędną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego i w konsekwencji błędne przyjęcie, że umowa gwarancyjna prowadzi faktycznie do przeniesienia wierzytelności, a więc narusza przepis art. 54 ust. 6 ustawy o działalności leczniczej,

- obrazę przepisów prawa materialnego, tj.

f) art. 391 k.c. w związku z art. 518 §1 k.c. poprzez błędne uznanie, że w razie zapłaty odszkodowania nie ma podstaw do wstąpienia przez gwaranta w prawa wierzyciela w drodze subrogacji ustawowej;

g) art. 54 ustawy o działalności leczniczej z dnia 1 kwietnia 2011 r., poprzez jego zastosowanie, pomimo że w przedmiotowej sprawie przepisy o zakazie podejmowania czynności mających na celu przeniesienie wierzytelności samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej nie miały zastosowania;

h) art. 83 k.c., poprzez jego zastosowanie, pomimo że w sprawie nie zostało udowodnione, że czynność prawna dokonana przez powoda miała charakter pozorny i stanowiła zakazaną przez ustawę o działalności leczniczej cesję praw;

i) art. 5 k.c. poprzez jego zastosowanie, chociaż w sprawie nie było podstaw ku temu, aby powoływać się na ten przepis, a w szczególności wyrokować na jego podstawie

Zgłaszając powyższe zarzuty powód wniósł o zmianę wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I Instancji i zasądzenie przez Sąd pierwszej instancji kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego za obydwie instancje.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja była nieuzasadniona i podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

W ocenie Sądu odwoławczego apelacja strony powodowej nie może odnieść skutku oczekiwanego przez skarżącego w postaci zmiany lub uchylecia wyroku Sądu pierwszej instancji, albowiem zaskarżony wyrok odpowiada prawu. Wprawdzie część zarzutów apelacyjnych należy uznać za uzasadnione, ale wskazane w nich uchybienia Sądu Okręgowego nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

W pierwszej kolejności odnosząc się do licznych zarzutów naruszenia prawa procesowego, wskazać trzeba, przyjmując w tym zakresie za punkt odniesienia art. 233 § 1 k.p.c., że poszczególne zarzuty koncentrują się w istocie nie na kwestionowaniu poszczególnych zdarzeń faktycznych, będących przedmiotem ustaleń Sądu pierwszej instancji, a na ocenie prawnej tych zdarzeń, w szczególności wykładni umowy z 14 lutego 2014 r., zawartej między powodem a (...) Spółką z o. o. w W. w świetle regulacji zawartych w art. 54 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej. Same okoliczności faktyczne tej sprawy- zawarcie umów przez pozwanego z (...) Spółką z o. o. w W., zawarcie umowy przez powoda w tą spółką oraz wykonanie umowy zawartej dnia 14 lutego 2014 r. poprzez zapłatę przez powoda na rzecz spółki kwoty stanowiącej równowartość niezapłaconej przez pozwanego wierzytelności nie są w sprawie sporne. Te okoliczności faktyczne Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne, co czyni zbędnym ich ponowne przytaczanie.

Podnieść należy, że istota sporu w niniejszej sprawie sprowadza się do dokonania oceny prawnej czy umowa gwarancyjna zawarta w dniu 14 lutego 2014 r. pomiędzy powodem (...) S.A. z siedzibą w Ł. a (...) Spółką z o. o. w W. stanowi czynność prawną mającą na celu zmianę wierzyciela w rozumieniu art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej wykładni tej umowy oraz w/w przepisu, właściwie zastosował normę prawną wyrażoną w tym przepisie i efekcie doszedł do trafnego wniosku, że przedmiotowa umowa gwarancyjna stanowi czynność prawną mającą na celu zmianę wierzyciela w rozumieniu art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, a zatem jest czynnością prawną nieważną w rozumieniu ust. 6 art. 54 w/w ustawy. Tym samym Sąd pierwszej instancji w uzasadniony sposób uznał, iż powódce nie przysługuje legitymacja czynna w niniejszym procesie.

Analiza okoliczności sprawy i stanu prawnego prowadzi do wniosku, iż Sąd Okręgowy nie naruszył przepisów art. 65 § 2 k.c., art. 391 k.c., art. 518 § 1 k.c., art. 405 k.c., art. 54 ust. 6 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej.

Natomiast za chybione należało uznać ustalenia i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji w kwestii dotyczącej uznania przez ten Sąd umowy gwarancyjnej za czynność prawną pozorną celem ukrycia umowy cesji wierzytelności.

Odnosząc się do poszczególnych zarzutów apelacyjnych należy przede wszystkim podnieść, iż co do zasady na podstawie przepisu art. 353¹ k.c. wyrażającego zasadę swobody umów, jest możliwe skonstruowanie umowy tego rodzaju co przedmiotowa umowa gwarancyjna w oparciu o konstrukcję prawną uregulowaną w art. 391 k.c.

Dokonując rozstrzygnięcia sporu należało dokonać zatem oceny czy umowa gwarancyjna zawarta przez powoda z (...) Spółką z o. o. w W., której konstrukcja prawna jest co do zasady dopuszczalna, jest ważną czynnością prawną w świetle szczególnej regulacji prawnej, którą stanowi przepis art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd pierwszej instancji trafnie uznał, iż jest to czynność prawna nieważna stosownie do art. art. 54 ust. 6 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej.

Nie może budzić wątpliwości, iż ocena zasadności roszczenia powódki jako gwaranta na podstawie art. 518 § 1 k.c. powinna zostać dokonana przy uwzględnieniu regulacji zawartej w przepisie art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, która to regulacja ma zastosowanie do zobowiązań zakładów opieki

zdrowotnej powstałych po dniu 22 grudnia 2010 roku. Zgodnie z tym przepisem czynność prawna mająca na celu zmianę wierzyciela w przypadku zobowiązań samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej może nastąpić po wyrażeniu zgody przez podmiot będący organem założycielskim takiej jednostki. Stosownie do ust. 6 art. 54 tej ustawy dokonanie takiej czynności bez zgody organu założycielskiego skutkuje nieważnością czynności prawnej.

W wyroku z dnia 24 kwietnia 2015 r. II CSK 647/14 (Lex nr 1767092), Sąd Najwyższy wskazał, że umowa o świadczenie przez osobę trzecią (umowa gwarancji) nie rodzi po stronie trzeciej żadnych obowiązków. Przynależność z tytułu samej umowy gwarancji nie nabywa w stosunku do osoby trzeciej uprawnień umownych i roszczeń. Ich podstawą musiałby być odrębny stosunek prawny łączący go z osobą trzecią (np. zlecenie gwarancji). Skutki wykonania zobowiązania przez gwaranta na rzecz beneficjenta polegają na wygaśnięciu zobowiązania gwarancyjnego, wobec zrealizowania jego celu. Gwarant nie odpowiada za dług dłużnika stosunku podstawowego, tylko za wykonanie przez niego obowiązku. Skoro zatem obowiązek gwaranta i takiego dłużnika pochodzą z różnych, a do przysporzenia takiego jak przy poręczeniu muszą wywodzić się z tego samego źródła (*causa acquirendi*), to nie dochodzi do wstąpienia gwaranta w prawa zaspokojonego wierzyciela z mocy ustawy (*cessio legis*). W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że wstąpienie osoby trzeciej w prawa wierzyciela z mocy umowy (podstawienie) jest, co do zasady, możliwe, aczkolwiek bez zgody dłużnika tylko równocześnie ze spełnieniem świadczenia, tj. dopóki zobowiązanie nie wygaśnie. Dominuje pogląd, że taka sytuacja powinna być kwalifikowana jako przelew. Nie ulega wątpliwości, że omawiana zmiana podmiotowa może nastąpić wyłącznie na podstawie ważnej umowy. Sąd Najwyższy wskazał, że podziela dominującą w orzecznictwie wykładnię pojęcia „czynności prawnej mającej na celu zmianę wierzyciela” w rozumieniu art. 54 ust. 5 i 6 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 217 z późn. zm.), w myśl której obejmuje ono nie tylko umowy bezpośrednio dotyczące zmiany wierzyciela, lecz także takie, których skutkiem jest taka zmiana (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2014 r., I CSK 428/13, OSNC 2015, Nr 4, poz. 53, oraz nie publikowane z dnia 19 listopada 2014 r., II CSK 9/14, z dnia 9 stycznia 2015 r., V CSK 111/14, z dnia 6 lutego 2015 r., II CSK 319/14, z dnia 6 lutego 2015 r., II CSK 238/14). Trafnie podkreślono w nich, że brak podstaw do twierdzenia, że przepisy powyższe zawierają wyczerpujący katalog czynności prawnych, których musi dotyczyć zgoda organu założycielskiego, a czytelnym zamiarem ustawodawcy było odniesienie się do wszystkich czynności, które w łańcuchu zdarzeń prawnych doprowadzą do zmiany wierzyciela, niezależnie od dogmatyczno-prawnej konstrukcji oraz typowej funkcji.

Mając na uwadze powyższe należy podnieść, że z przedmiotowej umowy gwarancyjnej zawartej przez powódkę z wierzycielem pozwanego zakładu opieki zdrowotnej wynika, iż strony z góry ustaliły, że w zakresie spłaconego przez gwaranta zobowiązania powódka stanie się wierzycielem pozwanego. Zmiana wierzyciela miała nastąpić w wyniku zaktualizowania się skutków prawnych subrogacji uregulowanej w przepisie art. 518 par. 1 k.c. Nie ulega zatem wątpliwości, iż celem zawarcia umowy gwarancyjnej było poza zabezpieczeniem wierzytelności kontrahenta pozwanego także skorzystanie z instytucji uregulowanej w art. 518 k.c., czyli doprowadzenie do zmiany wierzyciela zakładu opieki zdrowotnej. Strony umowy gwarancyjnej przewidywały oba cele prawne, bez znaczenia jest natomiast to, że różne były etapy ich oczekiwanego osiągnięcia.

Powyższe jasno wskazuje, że umowa, na podstawie której powód dochodzi roszczenia jest nieważna. Przedstawiona argumentacja znajduje potwierdzenie w ugruntowanym orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2014 r., I CSK 428/13, OSBC 2015/4/53, wyrok Sądu Najwyższego z 19 listopada 2014 r., II CSK 9/14, Lex nr 1598685, wyrok SN z 9 stycznia 15 r., V CSK 111/14, Lex nr 1622337, wyrok Sądu Najwyższego z 24 kwietnia 2015 r., II CSK 546/14, Lex 1745793). Jednocześnie Sąd Apelacyjny nie podzielił odmiennego poglądu wyrażonego w orzecznictwie sądów powszechnych, także przywołanych przez skarżącego (m.in. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 24 stycznia 2013 r., V ACa 667/12, Lex nr 1286526, wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 6 grudnia 2012 r., I ACa 411/12, Lex nr 1254398, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 24 stycznia 2014 r., I ACa 916/13).

Analogicznie należy ocenić drugą ze wskazanych przez skarżącego podstaw dochodzonego w tej sprawie roszczenia – art. 405 k.c., wskazywanego niejako marginalnie przez powoda. Wskazać przy tym należy, że w doktrynie wydaje się przeważać stanowisko, zgodnie z którym spełnienie przez gwaranta przyrzeczonego świadczenia, zgodnie z

konstrukcją zawartą w art. 391 k.c., stanowi raczej wykonanie własnego zobowiązania, a więc spłacenie własnego, a nie cudzego długu. W efekcie gwarant nie wstępuje w prawa zaspokojonego wierzyciela z mocy art. 518 § 1 k.c. Spełnienie świadczenia przez gwaranta może natomiast skutkować powstaniem roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia (zob. m.in. E. Łętowska, Umowa o świadczenie przez osobę trzecią, Warszawa 1970, s. 147 i n.; P. Machnikowski, w: Gniewek, Machnikowski, Komentarz KC 2014, s. 724; A. Olejniczak, w: Kidyba, Komentarz KC 2010, III, s. 270; W. Popiołek, [w:] K. Pietrzykowski, KC. Komentarz, t. 1, art. 391, Nb 10). Nie zmienia to jednak zasadniczej oceny, zgodnie z którą umowa gwarancyjna z art. 391 k.c., na mocy której gwarant zobowiązuje się, że samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej spełni na rzecz wierzyciela świadczenie ze stosunku podstawowego oraz zastrzega sobie prawo zwolnienia się z tego zobowiązania poprzez spełnienie świadczenia przyrzeczonego mieści się w zakresie przedmiotowym art. 54 ust. 5 u.d.l. Pełni bowiem ona funkcję zabezpieczającą, zaś jej prawnym i ekonomicznym celem jest zmiana osoby wierzyciela publicznego zakładu opieki zdrowotnej na wypadek niespełnienia przez ten zakład świadczenia ze stosunku podstawowego. Tym samym zawarcie tej umowy bez zgody podmiotu tworzącego publiczny zakład opieki zdrowotnej, skutkuje jej nieważnością (art. 54 ust. 6 u.d.l.). W efekcie spełnienie świadczenia z umowy nieważnej ma charakter świadczenia nienależnego i nie skutkuje umorzeniem zobowiązania zakładu opieki zdrowotnej. Tym samym zakład opieki zdrowotnej nie staje się w ten sposób wzbogacony, co powoduje, że nie powstaje roszczenie gwaranta w stosunku do zakładu opieki zdrowotnej oparte na art. 405 k.c. Gwarant ma co najwyżej roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia w stosunku do drugiej strony umowy gwarancyjnej (*condictio sine causa* - art. 410 § 2 k.c.).

Z tych zatem przyczyn roszczenie powoda nie zasługiwało na uwzględnienie na żadnej ze wskazywanych podstaw, a wyrok Sądu Okręgowego jest prawidłowy

Nie można, jak wskazano wyżej, odmówić racji części argumentów podniesionych przez skarżącego, przy czym nie miało to znaczenia dla trafności rozstrzygnięcia.

Za chybione bowiem należało uznać ustalenia i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji w kwestii dotyczącej uznania przez ten Sąd umowy gwarancyjnej za czynność prawną pozorną. Tym samym należy przyznać rację skarżącemu, że Sąd Okręgowy naruszył przepisy art. 233 § 1 k.p.c., art. 83 § 1 k.c. Na skutek braku wszechstronnej oceny materiału dowodowego Sąd pierwszej instancji dokonał nieprawidłowych ustaleń w tym zakresie i doszedł do nietrafnego wniosku, iż sporna umowa gwarancyjna jest czynnością prawną pozorną, dla ukrycia innej czynności prawnej - przelewu wierzytelności. Zgodnie z art. 83 § 1 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów. Pozorność jest wadą oświadczenia woli. Zakwestionowanie przez stronę pozwaną faktu zawarcia umowy gwarancji oraz twierdzenie, że celem umowy był w istocie przelew wierzytelności na podstawie art. 509 i nast. k.c. wymagało udowodnienia stosownie do treści art. 6 k.c. przez stronę stawiającą tego rodzaju zarzut, iż powód i (...) Spółka z o. o. w W. w rzeczywistości pozorują zawarcie umowy gwarancji, ukrywając po dnia inną czynność prawną. Tymczasem strona pozwana nie zgłosiła żadnego wniosku dowodowego w tym zakresie.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego lakoniczne stwierdzenie pozorności umowy i to poprzez odwołanie się przez Sąd pierwszej instancji do poglądu wyrażonego na tle innej sprawy opisanej w uzasadnieniu do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2012 r. w sprawie III CZP 10/12 (OSNCP 2012/10/117) nie może zostać uznane za uzasadnione. Stwierdzenie pozorności czynności prawnej wymaga wykazania stanu świadomości obu stron umowy. Natomiast dokonane przez Sąd Okręgowy ustalenia nie dają żadnych podstaw do stwierdzenia pozorności przedmiotowej umowy gwarancji. Nie można ograniczać się do sugestii czy domysłów, ponieważ w tym zakresie nie ma dowolności uznania tylko istnieje obowiązek wykazania istnienia podstaw do stwierdzenia pozorności.

Dodatkowo należy podnieść, iż umowa gwarancji została wykonana, a gdy umowa jest przez strony wykonywana to brak jest podstaw do uznania, iż czynność prawna dotknięta jest wadą oświadczenia woli w postaci pozorności (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2010 r., II UK 149/09, Lex nr 577848).

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

O kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c.

Barbara Trębska Maciej Dobrzyński Beata Byszewska